

Försvarsutskottets betänkande

1978/79:16

med anledning av förslag i propositionen 1978/79:100 om höjda utryckningsbidrag för värnpliktiga jämte motioner

I propositionen 1978/79:100 bilaga 7 har regeringen – efter föredragning av försvarsministern, statsrådet Lars De Geer – under Det militära försvaret (s. 79–81) bl. a. föreslagit riksdagen att godkänna vad han har förordat om förmåner åt värnpliktiga m. fl. Med hänsyn till kostnadsutvecklingen föreslår försvarsministern bl. a. att utryckningsbidraget för värnpliktig den 1 juli 1979 höjs från 1 000 kr. till 1 500 kr. Utskottet behandlar i betänkandet detta förslag och i anslutning därtill väckta motioner.

Motionerna

1978/79:251 av Olof Palme m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen beslutar att utryckningsbidraget skall höjas till 1 500 kr. med verkan från den 1 januari 1979 (yrkandet 1).

1978/79:593 av Pär Granstedt (c) vari yrkas att riksdagen beslutar att utryckningsbidraget till värnpliktiga skall höjas till 1 500 kr. med retroaktiv verkan från den 1 januari 1979.

1978/79:696 av Lars Werner m. fl. (vpk) vari yrkas att riksdagen uttalar sig för att de ekonomiska villkoren för de värnpliktiga förbättras i enlighet med vad som anges i motionen (yrkandet 4). Motionärerna anför såvitt här är i fråga att utryckningsbidraget måste höjas till 1 500 kr. fr. o. m. den 1 januari 1979.

1978/79:1784 av Rolf Hagel (apk) och Alf Lövenborg (apk) vari yrkas att utryckningsbidraget höjs till 1 500 kr. från den 1 januari 1979 (yrkandet 2).

Utskottet

Enligt beslut av riksdagen våren 1974 (prop. 1974:1 bil. 6, FöU 1974:19, rskr 1974:190) höjdes utryckningsbidraget den 1 juli 1974 med 150 kr. till 400 kr. På initiativ av försvarsutskottet hade riksdagen dessförinnan beslutat (FöU 1974:14, rskr 1974:75) att ett särskilt bidrag om 150 kr. skulle utgå till värnpliktiga m. fl. som ryckte ut från tjänstgöring under tiden den 22 mars–30 juni 1974. Detta bidrag jämte utryckningsbidraget gav dessa värnpliktiga ett ekonomiskt vederlag som motsvarade utryckningsbidraget efter höjningen den 1 juli 1974.

Det nu gällande utryckningsbidraget fastställdes av riksdagen våren 1975.

Bestutet innebar att uttryckningsbidraget enligt regeringens förslag i propositionen 1975:1 bilaga 6 höjdes med 600 kr. till 1 000 kr. Det högre beloppet gällde retroaktivt från och med den 1 januari 1975 (FöU 1975:3, rskr 1975:25).

Den höjning av uttryckningsbidraget till 1 500 kr. som föreslås i propositionen 1978/79:100 avses träda i kraft den 1 juli 1979. I de fyra motionerna 1978/79:251 (s), 1978/79:593 (c), 1978/79:696 (vpk) och 1978/79:1784 (apk), som berör regeringens förslag i denna del, finns yrkanden om en retroaktiv höjning den 1 januari 1979.

I motionen 251 konstaterar motionärerna att större delen av den nu inneliggande kontingenten – ca 35 000 värnpliktiga – enligt regeringens förslag inte kommer i åtnjutande av den föreslagna höjningen. Som situationen avtecknar sig för de värnpliktiga som rycker ut under våren – med bl. a. svårigheter på arbetsmarknaden – anser motionärerna att höjningen bör genomföras den 1 januari 1979. De hänvisar till att nuvarande uttryckningsbidrag fastställdes av riksdagen med retroaktiv verkan från den 1 januari.

I huvudsak liknande motiv anförs i motionen 1784.

Även i motionen 593 framhålls det som klart otillfredsställande att flertalet av de värnpliktiga som tjänstgör f. n. enligt regeringens förslag endast kommer att få ut det nuvarande lägre beloppet.

I motionen 696 framhålls bl. a. att en höjning av uttryckningsbidraget till 1 500 kr. den 1 januari 1979 kan ses som ett första steg att tillförsäkra de värnpliktiga en godtagbar ekonomisk standard.

Utskottet har ingen erinran mot den föreslagna höjningen av uttryckningsbidraget. Bidraget fastställdes till sin nuvarande nivå år 1975. En uppräknig av den storleksordning som föreslås är – som också anförs i propositionen – rimlig med hänsyn till det ändrade kostnadsläget.

Beträffande tidpunkten för genomförandet av höjningen finner utskottet det vara skäligt att även de värnpliktiga som rycker ut under första halvåret 1979 kommer i åtnjutande av det högre beloppet. Ett tungt vägande skäl är den svåra situation på arbetsmarknaden som möter många utryckande. Det skulle också kunna framstå som orättvist om de som rycker ut sedan förslag och kanske också beslut om höjning av uttryckningsbidrag föreligger skulle gå miste om denna. Som framgår av redogörelsen i det föregående har man vid de senaste besluten om höjning av uttryckningsbidraget tagit hänsyn till ett sådant synsätt. Utskottet anser därför i likhet med vad som yrkas i motionerna 251 (s), 593 (c), 696 (vpk) och 1784 (apk) att den föreslagna höjningen av uttryckningsbidraget skall ske redan den 1 januari 1979.

Den angivna höjningen av uttryckningsbidraget medför att utgifterna för sådana bidrag beräknas öka med ca 17,5 milj. kr. under innevarande budgetår. Utskottet räknar med att merkostnaden skall bestridas inom den för budgetåret gällande ekonomiska ramen för det militära försvaret. Ramen bestämdes genom riksdagsbeslut den 26 april 1978 (prop. 1977/78:100 bil. 7,

FöU 1977/78:19, rskr 1977/78:240). Beslutet innebar bl. a. att riksdagen bemyndigade regeringen att justera utgiftsramen för det militära försvaret för budgetåret 1978/79 med den del av ökade kostnader för vissa förmåner åt värnpliktiga som överstiger vad priskompensationen enligt nettoprisindex ger. I propositionen 1978/79:100 bilaga 7 hemställer regeringen att riksdagen lämnar ett sådant bemyndigande även för budgetåret 1979/80.

Utskottet kommer att behandla sistnämnda hemställan liksom regeringens övriga förslag rörande förbättrade förmåner för de värnpliktiga i ett senare betänkande.

Utskottet förutsätter att regeringen vidtar åtgärder för att motverka den påfrestning på likviditeten som kan uppkomma vid förband och skolor som betalar ut uttryckningsbidrag.

Med hänvisning till det anförda hemställer utskottet

att riksdagen med anledning av propositionen och med bifall till motionerna 1978/79:251, yrkandet 1, 1978/79:593, 1978/79:696, yrkandet 4 i denna del, och 1978/79:1784, yrkandet 2, beslutar att uttryckningsbidraget för värnpliktig fr. o. m. den 1 januari 1979 skall uppgå till 1 500 kr.

Stockholm den 27 februari 1979

På försvarsutskottets vägnar

PER PETERSSON

Närvarande: Per Petersson (m), Bengt Gustavsson (s), Erik Glimnér (c), Eric Holmqvist (s), Georg Pettersson (c), Gusti Gustavsson (s), Gudrun Sundström (s), Gunnar Björk i Gävle (c), Roland Brännström (s), Hans Lindblad (fp), Karl-Erik Svartberg (s), Olle Aulin (m), Arne Remgård (fp) och Kalevi Wernebrink (c).

Reservation

av Per Petersson (m), Hans Lindblad (fp), Olle Aulin (m) och Arne Remgård (fp) som anser

dels att den del av utskottets anförande som på s. 2 börjar "Beträffande tidpunkten" och på s. 3 slutar "ut uttryckningsbidrag" bort ha följande lydelse:

I motionerna 251 (s), 593 (c), 696 (vpk) och 1784 (apk) har yrkats att den föreslagna höjningen av uttryckningsbidraget skall ske redan den 1 januari 1979. Utskottet har i och för sig förståelse för de motiv som ligger bakom dessa yrkanden.

Nuvarande besvärliga budgetläge och finansutskottets uppmaning om stark återhållsamhet med beslut som medför ökade utgifter gör det emellertid nödvändigt att avvisa även förbättringar som i och för sig är önskvärda. En höjning av utryckningsbidraget redan den 1 januari 1979 är heller inte anpassad till gällande rutiner för budgetering och medelsanvisning. Höjningen kan därför skapa påfrestningar på likviditeten vid förband och skolor. Det kan också erinras om att oavsett vilken tidpunkt som väljs så kommer det att finnas värnpliktiga som har ryckt ut kort tid före höjningen och därmed inte får bidrag med det högre beloppet. Utskottet finner att övervägande skäl talar för att tillstyrka regeringens förslag även beträffande tidpunkten för höjning. Utskottet förordar alltså att utryckningsbidraget höjs den 1 juli 1979. Motionsyrkandena bör avslås.

I propositionen 1978/79:100 bilaga 7 hemställer regeringen att riksdagen bemyndigar regeringen att justera utgiftsramen för det militära försvaret för budgetåret 1979/80 med den del av ökade kostnader för vissa förmåner åt värnpliktiga som överstiger vad nettoprisindex ger. Utskottet kommer att behandla denna hemställan liksom regeringens övriga förslag rörande förbättrade förmåner för de värnpliktiga i ett senare betänkande.

dels att utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

att riksdagen med bifall till propositionen och med avslag på motionerna 1978/79:251, yrkandet 1. 1978/79:593, 1978/79:696, yrkandet 4 i denna del, och 1978/79:1784, yrkandet 2, beslutar att utryckningsbidraget för värnpliktig fr. o. m. den 1 juli 1979 skall uppgå till 1 500 kr.

Särskilt yttrande

av Bengt Gustavsson, Eric Holmqvist, Gusti Gustavsson, Gudrun Sundström, Roland Brännström och Karl-Erik Svartberg (alla s) som anser:

I reservationen 3 till försvarsutskottets betänkande 1977/78:19 (s. 51) yrkade utskottets socialdemokratiska ledamöter att riksdagen skulle avslå regeringens förslag om bemyndigande att justera utgiftsramen för det militära försvaret för budgetåret 1978/79 med den del av ökade kostnader för vissa förmåner åt värnpliktiga som överstiger vad nettoprisindex ger. Reservationen grundades på en principiell syn att förmånerna för värnpliktiga är en del av försvarskostnaderna liksom lönerna till de anställda och att försvaret måste känna sitt ansvar för att förbättra dessa. Vi vidhåller denna uppfattning, som också framgår av den socialdemokratiska partimotionen 1978/79:594 angående regeringens förslag för nästa budgetår. Till regeringens hemställan om motsvarande bemyndigande för budgetåret 1979/80 kommer vi att utifrån vår principiella grundsyn ta ställning när frågan behandlas i ett senare betänkande.